

doc. RNDr. Jiří Ježek, Ph.D.
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta ekonomická
Katedra geografie/ Středisko pro výzkum regionálního rozvoje
Univerzitní 22, 306 14 Plzeň

V Plzni dne 24. 11. 2018

Oponentský posudek na habilitační práci

RNDr. Jana Ženky, Ph.D.

na téma

„Faktory rozvoje českých nemetropolitních regionů“

Habilitační práce RNDr. Jana Ženky, Ph.D. na téma „Faktory rozvoje českých metropolitních regionů“ se skládá ze dvou částí. Část A má 30 stran. Druhá část habilitační práce obsahuje vybrané články v českých i zahraničních odborných periodikách. Publikace jsou řazeny podle struktury habilitační práce (části A). Část B tvoří osm publikací. Články jsou logicky seřazeny do tří tematických oblastí. První okruh tvoří články věnované otázce ekonomické výkonnosti a konkurenční schopnosti českých metropolitních regionů. Druhý okruh se zabývá zemědělstvím, resp. regionální diferenciací produktivity práce. Třetí okruh je zaměřen na dodavatelské řetězce automobilového průmyslu, resp. na tvorbu a udržení hodnoty. Poslední čtvrtý okruh tvoří články zaměřené na znalostně náročné obchodní služby, na jejich územní rozmístění a implikace pro regionální rozvoj. Jedná se o následující články:

- ŽENKA, J., NOVOTNÝ, J., CSANK, P. (2014): Regional Competitiveness in Central European Countries: In Search of a Useful Conceptual Framework. *European Planning Studies*, 22, 1, 164-183.
- ŽENKA, J., NOVOTNÝ, J., SLACH, O., KVĚTOŇ, V. (2015): Industrial specialization and economic performance: A case of Czech microregions. *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 69, 2, 67-79.
- ŽENKA, J., SLACH, O., SOPKULIAK, A. (2017): Typologie českých nemetropolitních regionů z hlediska faktorů, mechanismů a aktérů regionálního rozvoje. *Geografie*, 122, 3, 281-309.
- ŽENKA, J., KRTIČKA, L., ŽUFAN, P., SLACH, O. (2015): Labour productivity of agricultural business companies and cooperatives in the Czech Republic: A micro-regional level analysis. *Moravian Geographical Reports*, 23, 4, 14-25.

- ŽENKA, J., SLACH, O., KRTIČKA, L., ŽUFAN, P. (2016): Determinants of microregional agricultural labour productivity – evidence from Czechia. *Applied Geography*, 71, 83-94.
- ŽENKA, J., PAVLÍNEK, P. (2013): Český automobilový průmysl v globálních produkčních sítích: regionální souvislosti rozvoje v období 1998-2008. *Geografie*, 118, 2, 116-137.
- PAVLÍNEK, P., ŽENKA, J. (2016): Value creation and value capture in the automotive industry: Empirical evidence from Czechia. *Environment and Planning A*, 48, 5, 937-959.
- ŽENKA, J., NOVOTNÝ, J., SLACH, O., IVAN, I. (2017): Spatial distribution of knowledgeintensive business services in a small post-communist economy. *Journal of the Knowledge Economy*, 8, 2, 385-406.

Nemetropolitní regiony a faktory jejich rozvoje dnes patří k aktuálním otázkám regionálního výzkumu. Důvodem je nejenom jejich zaostávání za rozvojem metropolitních regionů, ale také skutečnost, že strategie regionálního rozvoje vycházející z konceptů klastrů, regionálních inovačních systémů a diverzifikované ekonomické základny v řadě nemetropolitních regionů selhávají, resp. nepřinášejí očekávané efekty.

Habilitační práce kolegy Ženky řeší vysoce aktuální téma, a to jak z hlediska teoretického (vymezování nemetropolitních regionů, identifikace klíčových faktorů/ zdrojů, aktérů a mechanismů jejich rozvoje), tak i praktické (hledání vhodných konceptů, resp. strategií regionální politiky). Všemi těmito klíčovými otázkami se autor v práci zabývá a reflektuje jak zahraniční, tak domácí přístupy a poznatky.

Habilitační práce si klade čtyři cíle. Posoudit relevanci západních konceptů lokálního a regionálního rozvoje pro vysvětlení rozdílů v rozvojové dynamice českých nemetropolitních regionů. Identifikovat významné faktory ekonomické výkonnosti českých nemetropolitních regionů s důrazem na roli struktury ekonomických aktivit. Dále vytvořit souhrnnou typologii českých nemetropolitních regionů na základě nejvýznamnějších faktorů, aktérů a mechanismů jednotlivých typů regionů vymezených na úrovni ORP a nakonec formulovat adekvátní doporučení pro praxi, resp. pro regionální politiku, individualizovanou podle potřeb jednotlivých typů nemetropolitních regionů. Všechny tyto čtyři cíle byly splněny.

Autor dochází k závěru (pokud mohu parafrázovat), že české nemetropolitní regiony vykazují specifika, k nimž patří především absence silných aglomeračních efektů a lokálních/ regionálních vazeb mezi podniky, což lze do značné míry vysvětlit „socialistickou“ organizací průmyslové výroby, která dodnes determinuje regionálně-ekonomický vývoj, regionální instituce a podnikatelské prostředí. Pro pochopení současného stavu prostorové organizace české ekonomiky je proto důležité, jak autor zmiňuje na str. 15, aplikovat evoluční ekonomicko-geografický přístup a vzít v úvahu velmi silnou závislost na předchozí vývojové trajektorii. Stejně tak národní inovační systém ČR vykazuje specifika, neboť je fragmentován do několika slabě propojených regionálních subsystémů, které jsou více integrovány do západoevropských inovačních systémů, než do toho českého. Problémem přitom není pouze otázka nedostatečné koordinace na národní úrovni. Intenzita inovační spolupráce v českých nemetropolitních

regionech je slabší, než na národní úrovni. Na str. 16 autor sumarizuje pět klíčových důvodů, s nimiž lze jen souhlasit. To je také příčinou, proč selhávají endogenní přístupy k rozvoji regionálních inovačních systémů. Důvodem je nejenom omezené zastoupení KIBS, ale také nižší kapacita regionálních univerzit realizovat vysoce kvalitní vědecko-výzkumnou činnost a slabé lokální vazby průmyslových firem. Autor z praktického (politického) hlediska navrhuje, aby byla více podporována spolupráce lokálních firem s firmami v českých nebo zahraničních metropolitních regionech a nebyl kladen tak velký důraz na budování regionálních inovačních systémů v nemetropolitních regionech, které postrádají kritickou masu kvalifikované pracovní síly, inovativní firmy i vědecko-výzkumné kapacity. S tímto konstatováním lze také souhlasit. Regionální politika především musí vycházet z individuálních podmínek toho kterého regionu.

Významnou pozornost věnuje autor typologii českých nemetropolitních regionů podle klíčových faktorů, aktérů a mechanismů rozvoje. Vychází přitom jak z velkého počtu nejnovějších zahraničních pramenů, tak svých vlastních zkušeností s řešením podobných úkolů. Výsledky analýzy ukazují, že české nemetropolitní regiony jsou v evropském kontextu vysoce industrializované a ve všech má průmysl, resp. zpracovatelský průmysl rozhodující podíl na přidané hodnotě. Převažují obecně technologicky méně náročná odvětví se syntetickou znalostní základnou, podniky na nižších patrech globálních produkčních sítí a pobočky nadnárodních firem, které jsou provázány hlavně s mateřskými firmami a partnery v globálních produkčních sítích při omezených lokálních dodavatelských a znalostních vazbách, minimálním zastoupením znalostně náročných obchodních služeb a nízké hustotě institucí. Navrhuje v této souvislosti originální typologii nemetropolitních regionů, která přináší nový - ekonomický pohled na diferenciaci nemetropolitních území ČR (viz Ženka, Slach, Sopkuliak, 2017). Dosavadní práce vycházely z procesů vázaných na obyvatelstvo (viz např. Perlín a kol., 2010 a jiní). Typologizaci českých nemetropolitních regionů považuji za velmi přínosnou, a to nejenom z teoretického, resp. analytického, ale i praktického hlediska. Každopádně přináší nový přístup, stavějící na nejnovějších regionálně-ekonomických poznatcích.

Shrnující hodnocení

Habilitační práce kolegy Ženky se zabývá aktuální problematikou faktorů rozvoje českých nemetropolitních regionů. Dokladem nejenom aktuálnosti tématu, ale i úrovně a kvality zpracování je vysoká citovanou jeho prací.

Habilitační práce má jasně definované cíle, které autor dokázal beze zbytku naplnit. Habilitační práce se skládá ze stručného, ale výstižného souhrnu poznatků a z osmi dílčích studií/ příspěvků, z nichž každý má jasně stanovený cíl, metodiku a závěry. Jedná se o články v oborově prestižních zahraničních a domácích časopisech, jako jsou Environment and Planning A, Applied Geography, European Planning Studies, Norsk Geografisk Tidsskrift, Journal of the Knowledge Economy nebo Moravian Geographical Reports či Geografie. Články prošly náročným recenzním řízením, než byly publikovány.

Autor zvolil metodologický postup zpracování habilitační práce, odpovídající jak současnému stavu poznání, tak dostupné datové základně. Dokázal využít především zahraniční koncepty a přístupy aplikovat v podmínkách českých nemetropolitních

regionů. Oceňuji v této souvislosti nejenom jeho kritický přístup k existujícím zahraničním konceptům, ale také cit pro práci s empirickými daty.

V teoretické rovině vidím přínos práce především v tom, že kriticky shrnuje a systematizuje současný stav poznání a přichází s originální (původní) typologií českých nemetropolitních regionů. V tom spatřuji hlavní vědecký přínos habilitační práce, resp. osmi předložených časopiseckých článků, k rozvoji vědního oboru sociální geografie a regionální rozvoj.

V praktické rovině, kterou považuji za stejně tak důležitou, přichází s novým pohledem na typologizaci nemetropolitních (venkovských, periferních) regionů a s kritikou dosavadních regionálně-politických strategií.

Celkově považuji habilitační práci kolegy Ženky za vhodně strukturovanou, kvalitně zpracovanou, přinášející nové poznatky a přínosnou z hlediska rozvoje příslušného vědního oboru.

Práce svou úrovní zpracování splňuje všechny požadavky kladené na habilitační práci. RNDr. Jan Ženka, Ph.D. je nejenom v českém, ale i mezinárodním kontextu známým a uznávaným badatelem, disponujícím bohatou publikační činností a jejich ohlasem.

Na základě výše uvedeného **doporučuji** habilitační práci RNDr. Jana Ženky, Ph.D. k obhajobě a doporučuji udělit mu vědecko-pedagogický titul „docent“ v oboru Sociální geografie a regionální rozvoj.

doc. RNDr. Jiří Ježek, Ph.D.